

'לא יחל דברו'

[הקושיא מדברי הרמב"ם בהל' שבועות שהנאסר עובר ולא רק הנשבע]

ויותר יש לתמוה מדברי הרמב"ם גופא בהלכות שבועות (ה,ד): ראובן שנשבע שלא יכנס שמעון בביתו ולא יהנה מנכסיו שלא מדעת ראובן - ראובן פטור שהרי הוא אנוס, ושמעון חייב שעבר על דבר האסור לו לעשותו. וכבר כתב בטור יו"ד (רלו) שאינו מבין דבריו, שאין אדם יכול לאסור את שלו אלא בקונם לפי שהוא חל על החפץ והרי אסור דבר שלו על חברו, אבל כיצד יכול לאסור את חברו בשבועה שהיא איסור גברא, והלא חברו אינו ברשותו להחל עליו איסורין. ועוד תוספת תימה על תימה איכא - כמו שכתב הלח"מ שם - לו יהא שבכחו לאסור בשבועה על חברו, מ"מ כיצד יהא חמור איסור זה מבנדר, והרי לדעת הרמב"ם בנדרים אין לוקה המודר שנהנה, וא"כ כיצד יתכן שבשבועה שאינה איסור חפצא ילקה. יציבא בארעא וגיוורא בשמי שמיא?! [והגר"ח (בסטנסיל ריש נדרים) תירץ במהלך מחודש עפ"י הספרי-זוטא].

[מהלך אחרונים בבאור הפלוגתא; האם איסור בל יחל נאמר כלפי הדיבור עצמו או כלפי חלות תוכנו]

ב) והנה בבאור יסוד מחלוקת הרמב"ם והר"ן, כתב בקהלות יעקב (ע' בנדרים סי' ה) ועוד אחרונים, שנחלקו בגדר איסור בל יחל, האם עניינו ומהותו חילול הדיבור כפשטיה דקרא, או שע"י נדרו חל איסור אכילה או הנאה, והזהיר הכתוב שלא לעבור על אותו איסור שהחל בדיבורו, וכאילו כתיב בל יאכל ובל ישתה וכו'; הרמב"ם נקט שמהות האיסור הוא שלא יחלל האדם את

[פלוגתת הרמב"ם והר"ן מי עובר בכל יחל, המדיר או המודר]

א) 'איש כי ידר נדר לה' או השבע שבועה לאסור אסור על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה'. נחלקו הראשונים ז"ל במדיר את חברו הנאה, מי לוקה משום 'לא יחל דברו'; לדעת הרמב"ם (נדרים ה,א י,יב-יג) המדיר לוקה אם ההנהו אבל לא המודר, ולדעת הר"ן (בנדרים טו. לה.) המודר לוקה ולא המדיר^א. והביא הר"ן להוכיח מהסוגיא בנדרים (לה) גבי מעילה בקונמות, באומר 'ככרי עליך' ונתנה לו במתנה, שאין הנותן מועל דהא לא אסירא עליה - אלמא אין האוסר עובר כלל כיון שהוא לא נאסר. והמודר ודאי עבר, שאעפ"י שכתוב 'לא יחל דברו' - על זה המחלל את הדיבור אמר והיינו זה שנאסר ולא דוקא זה שדיבר. עד כאן דברי הר"ן. וכבר כתב הלח"מ-משנה (ה,א) שלהרמב"ם חלוק דין מעילה מדין בל יחל, וטעם הדבר כי איסור מעילה ודאי עובר מי שנאסר עליו ליהנות^ב, אבל איסור 'לא יחל דברו' קאי על המדבר ולא על מי שהאיסור חל כלפיו. [עוד הקשה הר"ן על הרמב"ם מהסוגיא בנדה (מו). וכבר תירצה בספר אור שמח (נדרים ה) בדברים מאירים, והולך בזה הרמב"ם לשיטתו בפירוש הסוגיא בנדה^ג. ואכ"מ].

ויש לעמוד על באור טעמו של הרמב"ם, הלא הסברא הפשוטה מורה לכאורה כמו שהניח הר"ן שהדבר תלוי בתוכן האיסור ולא בפעולת הדיבור, דמסתברא שזה שנאסר הוא הלוקה כשעבר על איסורו, לא האוסר.

א. יש לציין עוד שמפשט לשון הנמו"י ב"ב קלג: נראה שנקט שהמדיר המהנה עובר, ובנדרים נז הביא את שתי דעות הראשונים [ודלא כמצוין בא"ת שהנמו"י בדף טו נקט כהר"ן. ול"מ]. ומפשט לשון רשב"ם (ב"ב קלד. ד"ה ויהא עון) משמע ששניהם משתתפים באיסור.

ב. והרי מבואר ברמב"ם שם שאעפ"י שאין בל יחל על המודר, ודאי אסור הוא בהנאה [ראובן שאמר לשמעון הריני עליך חרם או הרי אתה אסור בהנייתי - נאסר על שמעון שיהנה בראובן, ואם עבר ונהנה אינו לוקה], כי חלות איסור חפצא של הנדר, ודאי חל כלפי המודר, ורק אזהרת בל יחל חלה על המדיר. וכמוש"כ בשערי ישר (ג,כה) שכל אדם המהנה את המודר עובר באיסור הנדר, ואף אם המודר קטן שאינו מצווה [ואף כשאין איסור ספייה] - שהרי רצון התורה שחפץ זה יהא אסור עליו. לא נחלקו הרמב"ם והר"ן אלא לענין אזהרת בל יחל. וכן האריך בקה"י (נדרים סי' יח).

ג. וכן בזכר יצחק ח"ב מו ובאג"מ ח"א קדשים יח. וע"ע באבני נזר יו"ד ש ובבאור הגריפ"פ בספר המצוות לרס"ג ל"ת קפב.

לעבור על האיסור שחל [שלכן המודר עובר ולא המדיר], והרי בנדר שוא לא חל שום איסור הלכך אין בו איסור דאורייתא. נמצאו דברי הר"ן מכוונים לסברא אחת.⁷

[נפקותא אפשרית נוספת האם איסור בל יחל יש בו קולא
ד'ישנו בשאלה']

ג) הגרא"ו שם כתב ליישב על פי הסברא הנ"ל את דברי הרשב"א בנדרים (טז), שהקשה מדוע האומר 'קונם סוכה שאני עושה' אסור, יבוא עשה דסוכה וידחה לא תעשה דבל יחל. ותירץ דבנדרים עשה נמי איכא כדכתב בספיא דקרא 'ככל היצא מפיו יעשה' [וכ"כ בעל ספר החינוך (ל) תלמידו]. והקשו על כך המשנה-למלך (בהגהותיו על החינוך) ועוד אחרונים מהמבואר בסוגיא פ"ק דיבמות (ה) שעשה דוחה ל"ת ועשה שישנם בשאלה, שעל כן נזיר מצורע מגלח. [אמנם כבר עמד על כך הרשב"א עצמו (בתשובה ח"ג שמג) וכתב שלפי האמת אין עשה דוחה ל"ת ועשה גם כשישנם בשאלה, ומה שאמרו בסוגיא שם - דיחויא בעלמא הוא]. ופירש הגרא"ו שאם ננקוט שמהות איסור בל יחל הוא חילול הדיבור אם כן יש לומר דלא חשיב הך איסורא 'ישנו בשאלה', שהואיל ולאחר ההתרה נעקר דיבורו ותו ליכא חילול דיבור כלל, אם כן השאלה אינה מהוה קולא בלאו, דבשלמא אם גדר האיסור הוא כמו 'בל יאכל' הרי איסור אכילה זה קיל, שיש אפשרות להפקיעו ע"י ידי שאלה, בדומה לאיסור תער דנזיר שהדבר שנאסר יכול להיות מותר ע"י שאלה, אבל אם עיקר האיסור הוא שלא יחלל אם דיבור פיו הרי גם לאחר השאלה לא הותר לחלל דיבורו אלא שאז ליכא לדיבורא, אבל מה שנאסר לו לא הותר לעולם, על כן שפיר אמרינן דאין עשה דוחה ל"ת ועשה דבל יחל.⁸ [ואף דבנזיר נמי איכא בל יחל כדאיתא בריש דנדרים, כוונת הגרא"ו עפ"י דברי האבני-מלואים בתשובה (יד) שאיסור בל יחל בנזיר מתוסף וקאי על שאר איסורי הנזיר ואינו

דיבורו, ולכן סובר שאיסור זה שייך רק על מי שדיבר, כי אמנם תוכן האיסור שעל החפץ חל רק כלפי המודר [וממילא גם איסור מעילה חל עליו שהרי איסור זה קשור לתוכן האיסור, שמועל בקודש] אבל איסור בל יחל אין עניינו אזהרה על הפרת האיסור שנוצר מהנדר אלא עניינו שלא לעשות דבריו חולין, הלכך המדיר עובר ולא המודר. ואילו הר"ן נוקט שאזהרת בל יחל יסודה באיסור שנוצר, שלא יאכל את מה שנאסר לו לאכול וכד', וא"כ מובן שזה שייך רק כלפי מי שנאסר ואינו ענין למדיר.

[נפקותא בנדרים שוא]

יש להוסיף לפי זה שהר"ן הולך בשיטתו בענין אחר. דהנה הגרא"ו (בקובץ הערות יבמות סי' יח לג) עמד מדנפשיה בחקירה זו [בלא תליית פלוגתת הרמב"ם והר"ן], והביא (בקובץ באורים על הש"ש אות י) בשם רבו הגרשש"ק שנקט כפי הצד השני, שהוא כענין בל תאכל. (וכ"ה בחדושי הגרשש"ק לנדרים סי' יד ד"ה ומה). ותלה בזה שתי הדעות שבתוס' גבי הא דאמר רבי יוחנן (שבועות כה) שבועה שלא אישן שלשה ימים מלקיין אותו וישן לאלתר; התוס' בשבועות נקטו דבנדר כי האי גוונא אינו לוקה שהרי נדרו שוא ולא חל כלל, ורק בשבועה איכא לאו דשבועת שוא, אבל לא בנדר. ואולם התוס' בגטין (לה). נקטו שאף בנדר לוקה משום שנדר דבר שאי אפשר לו לקיים. ובמאי פליגי? ופירש הגרא"ו שהתוס' בשבועות נקטו שאיסור בל יחל מתייחס לאיסור שחל ע"י הנדר, הלכך בנדר שוא שאין בו מששא אין כלל מקום לאיסור בל יחל. ואילו התוס' בגטין סוברים שגדר האיסור הוא חילול הדיבור, הלכך כשנודר על דבר שאי אפשר לקיימו הרי בעצם הנדר הוא מחלל דיבורו הלכך לוקה משום בל יחל.

והנה הר"ן (בנדרים יד: כה). נקט כדברי התוס' בשבועות שאין לוקה משום נדר שוא. והיינו משום שהולך לפי סברתו שגדר האיסור הוא שלא

ד. וכן הרא"ש בפירושו (יד:) כתב שאין בל יחל בנדר שוא, וגם סובר (טו). כהר"ן שאין בל יחל על המדיר. וכן הרשב"א נקט שאין לאו דבל יחל בנדר שוא, ואמנם משמע מדבריו (לו). שהמודר בלבד עובר ולא המדיר. ויש להעיר שבמפרש בדף טו (ד"ה והאמר) נראה כדברי התוס' בגטין שהנודר נדר שוא לוקה, ומאידך משמע שם (בד"ה הלכה) שהנהנה לוקה ולא המהנה.

ה. ואין זה תואם עם המובא בהערה הקודמת שדעת הרשב"א נראית כהר"ן שגדר האיסור הוא הפרת תוכן האיסור ולא חילול הדיבור. וצריך לדחוק ולפרש בדעתו שזה שנאסר כלפיו החפץ אסור לו לחלל דיבורו של הנודר. גם נראה שעיקר הסברא מחודשת, כי בפשוטו עצם הדבר שיכול לבטל דיבורו ע"י השאלה זוהי הקולא, דומיא דנזיר שלעולם לא הותר לנזיר תער אלא שע"י השאלה מפקיע הנזירות וממילא ליכא איסור, והיא היא הקולא, שיכול לסלק האיסור ע"י עקירת הנזירות, וה"נ יכול לעקור דיבורו ע"י שאלה.

שהם כקרבן והמכוון הוא שההקדש לא יתחלל. וזה באור 'איסור חפצא' ו'איסור גברא' שאמרו בגמרא ריש נדרים לחלק בין נדרים לשבועות, שבנדרים ההקפדה היא מצד החפץ שהוא כמוקדש לשמים ואין לאדם לפגוע בקדושה זו, בניגוד לשבועות שההקפדה היא על כך שלא יעבור האדם על שבועתו. וכן ביאר בשו"ת אבני נזר (או"ח לו).

וזהו שכתב הנמוקי-יוסף שאין עשה דוחה איסור הנדר, כי דיני דחיה נאמרו כשהעשה והלאו הם באותו מישור, ששניהם ציוויים על הגברא, אבל כשגדר הלאו מניעת פגיעה בחפצא, אין בכח העשה המוטל על הגברא לדחותו. וכמו שלא יעלה על הדעת לומר שעשה דלולב ידחה לאו דגזל - כי איסור גזל נובע מצד שאין לאדם ליטול דבר של חברו, ולא כל כמיניה של זה ליטול את של חברו מפני מצוה דידיה. והכי נמי גבי הקדש וכד'.

ועל פי דרך זו של הגרשש"ק יישב תלמידו הגרש"ר את קושיית רעק"א (בסנהדרין קיג) מדוע אין שורפין עיר הנדחת שיש בה מזוזה (ע' סנהדרין קיג), ולא אמרינן יבוא עשה של שריפת עיר הנדחת וידחה לאו ד'לא תעשון כן לה' אלקיכם' - אלא שמצוה המוטלת על הגברא אינה דוחה איסור שעניינו פגיעה בקדושת השם [ט].

איסור העומד לעצמו, וכשנדחה איסור גילוח ממילא ליכא לאו דבל יחל'.

[בגדר איסור חפצא דנדרים; באור טעם הנמוקי-יוסף שאין עשה דוחה נדר משום שהוא איסור חפצא]

[לגוף קושית הרשב"א, כתב הנמוקי-יוסף (בנדרים טז) לתרץ דנדרים איסור חפצא הלכך אין עשה דוחה אותם. ובאור דבריו כמו שכתב הגרשש"ק (בחדושי לנדרים א ובשער"י ג,כה) בפירושו דברי הראשונים בנדרים (יג: טז. ושבועות כ: כב: ע"ש בריטב"א. וכן דעת רוב הראשונים) שאיסורי תורה 'איסור גברא' הם שלא כנדר. ובאור דבריהם, הלא ודאי מאכלות אסורים כגון נבלה וחזיר הנם חפצא דאיסורא ולא דמו לאיסור אכילה ביום הכפורים שהמאכלות מותרים בעצם רק הגברא נאסר באכילתם בזמן מסוים [כמבואר חילוק זה בדברי הרשב"א בסוף יבמות לענין איסור ספייה לקטנים, שזה אמור רק בדברים האסורים בעצם ולא בדבר האסור מצד הזמן. וכיו"ב ייסדו האחרונים לחלק לענין ביטול איסורים ועוד], אבל כוונת הראשונים ז"ל לומר שבאיסורי תורה אין בהם איסור קדושה בחפץ כנדר. כלומר קפידת התורה הוא שהגברא לא יתגעל במאכל אסור, ואין ההקפדה מצד החפץ, שלא כנדרים

ו. עוד יל"פ שסובר הרשב"א שאין בל יחל בנזיר שגילח, וכפי הנראה מהסמ"ג שהשמיט מלקות דבל יחל בנזיר שגילח ושטימא עצמו. ויש לחדש שלפי דעתם עיקר נדר הנזירות הוא איסורי היין, משא"כ תגלחת וטומאה התורה הטילתם ולא הוא, הלכך אינם בכלל 'לא יחל דברו'.

ז. והא דפריך בזבחים צז: יבוא עשה דאכילת קדשים כשרים וידחה לאו דאכילת פסולים - י"ל ששם גם העשה הוא מאותו סוג ושפיר היה בדין לדחות הלאו. גם י"ל דאכילת קדשים פסולים איסור גברא הוא ולא משום פגיעה בחפץ. [ויתכן ש"ל כן אף לענין שבירת עצם הפסח כדי לאכול המוח. ע"ש - ד"ל דאיסור שבירת עצם הוא בהנהגת האדם ולא בדין הקרבן].

גם יש להעיר מב"מ ל. לב. דעשה דהשבת אבידה או כיבוד אב יכול לדחות לאו דטומאת כהן, לולא דהוי גם עשה. והרי איסור טומאה לכהן הגם שהוא בגברא, עניינו משום שמירת קדושתו וכאילו גופו חפצא דקדושה שאסור לטמאו. וי"ל. והרשב"א שנקט ששייך לדחות לאו דנדר ע"י עשה, אין צריך לומר שחולק על עיקר היסוד [דהא יש מעילה בקונמות אף בקונם שאוסר רק על עצמו, כמוש"כ הרשב"א בדף לה] - אלא יתכן שאף שהנדר הוא איסור חפצא כהקדש, מ"מ יסוד האזהרה דבל יחל הוא מצד הגברא, שלא כאיסור גזל שמהות הלאו הוא מצד החפצא דגזלת חברו. וכיון שכן אתיא מצות סוכה ודוחה לאו זה, וכיון שהלאו נדחה סובר הרשב"א תו אין להתחשב באיסור שחל בחפצא, דהמצוה דוחה איסור זה כיון שאינו 'לאו'.

ויתכן שהרשב"א הולך לשיטתו (בתשובה תרטו) שהנדר אינו חל על איסורי תורה. משמע שנקט שאין תוספת בחלות איסור נדר על איסור נבלה אלא שניהם איסור חפצא בגדר אחד.

ח. ובזה נאמרו תירוצים רבים נוספים - ע' חדושי בית מאיר סנהדרין קיג; משך חכמה ס"פ עקב; חדושי הגר"ר בנגיס ח"ב מח, א; אגרות משה ח"א ד-ו. עוד ראיתי לתרץ (מהגר"א בנבצל שליט"א) בדרך אפשר, דעשה דוחה ל"ת מפני שהעשה בא מצד החיוב והל"ת מצד השלילה (ערמב"ן בפירושו התורה על 'זכור את יום השבת לקדשו'). ואילו כאן העשה בא מצד השלילה שבע"ז והל"ת מצד החיוב של כבוד שמים, הלכך אינו יכול לדחותו.

ט. עפ"י סברא זו יש לפקפק בדברי השאג"א (צו) שהאריך לדון במצה של טבל הטבול למעשר שני ועני, מדוע אין אומרים ידחה עשה דמצא לל"ת דטבל (וע' גם בספר המקנה קדושין לח). אך י"ל דהטבל איסורו משום חפצא דמעשר המעורב בו (עפ"י הגרשש"ק בשער"י ג,כה וחדושי לנדרים סוסי"א).

[מהלך נוסף בבאור פלוגת הרמב"ם והר"ן]

(כ-כא) דפליגי רבין ורב דימי במקור איסור שבועת ביטוי לשעבר ולהבא ונראה לכאורה שפסק הרמב"ם דלא כחד. ויש בדבר הרמב"ם שתי דרכים עיקריות; הריב"ש (מובא בכס"מ שם) פירש שאמנם עובר גם משום כל יחל וכפשיטה דקרא 'איש כי ידר נדר או השבע שבעה וגו' לא יחל דברו וגו', אך כוונת הרמב"ם שיש בו גם כן לאו ד'לא תשבעו'. [ובדרך זו הלכו רבים מרבתינו ראשי הישיבות, לבאר דמשום כל יחל אינו לוקה בשבועה רק משום 'לא תשבעו בשמי לשקר'. ופירשו בזה דברי הרמב"ם ששבועה בלא שם אין לוקים עליה הגם שהיא חלה מדאורייתא, והיינו משום שהלאו המיוחד למלקות בשבועה הוא 'לא תשבעו בשמי לשקר', והיא השבועה האמורה בפרשת קדושים, ואילו השבועה הנזכרת בפרשת מטות היא אף בלא שם אבל אין בה מלקות. יעויין בספרי רבתינו במסכת נדרים]. ואילו המאירי (שבועות כ) נקט שאין לאו דכל יחל בשבועה כלל אלא בנדרים. וכתב שכן מורה סתימת הש"ס בכל מקום י"א. ואמנם כן מורים לשונות הרמב"ם י"ב. וכי תימא הלא מקרא מלא הוא כנ"ל - אך הלא כן דעת רב דימי בגמרא ששבועת ביטוי להבא אזהרתה מ'לא תשבעו בשמי לשקר' ולא משום כל יחל. ועל כרחק דהכי קים להו לרז"ל דסיפא דקרא קאי רק אתחילתו. י"ג

ד) וכדי ליישב הקושיא מדברי הרמב"ם בהלכות שבועות, נראה לילך בדרך אחרת בבאור מחלוקת הרמב"ם והר"ן. ונפתח בדעת הרמב"ם. הנה כבר ייסד הגר"ח מוולאוזין (חוט המשולש י'): 'כל בקי בדרכו יודע שרוב כוונתו נלמד ע"י לדרוש סמוכים בסידורו'. ונראה שכן הוא גם בספר המצוות להרמב"ם, אשר הוא כפתח ומבוא לספר היד (כמבואר בהקדמת הרמב"ם), ומחולק גם הוא ליי"ד נושאים המקבילים בקירוב ליי"ד ספרי היד. עתה לכשנתבונן בלאוין דכל יחל ודשבועת שקר נראה שסידרם הרמב"ם במקומות נפרדים; לאו דשבועת שקר מנה הרמב"ם (בל"ת סא) בשכנות ללאו ד'ברכת השם' ולשבועת שוא ולחילול השם. ואילו לאו דכל יחל סידר הרמב"ם (בל"ת קנז) בסמוך לבל תאחר והיראות פנים בעזרה בלא קרבן. והרי לא דבר ריק הוא.

[בל יחל בשבועות, לשיטת הרמב"ם]

והנה דעת הרמב"ם (בסה"מ ל"ת סא ובפ"א משבועות ה"ג) שהעובר על שבועתו לוקה משום 'לא תשבעו בשמי לשקר' ולא משום כל יחל. ונוקט דלאו זה ד'לא תשבעו' כולל הן שבועה לשעבר הן שבועה להבא. וכבר עמדו המפרשים ליישב דבריו עם הסוגיא בשבועות

י. הראני ידידי הגרמיי"י שכענין זה כתב בפירוש משנת אליהו (לג"ר ישראל משקלוב תלמיד הגר"א, שקלים רפ"ב) שקלים (ב) שקלים רפ"ב ו'ידוע דרכו של הרמב"ם לרמז בסמוכים לעד על שיטתו'.

יא. צ"ע הלא בנדרים טז: ובשבועות כו: נקטו בסתמא דאיכא כל יחל בשבועות.

יב. שלא הזכיר כל יחל בשבועה כשם שהזכיר בניירות שלוקה שתיים. ויש גם לסייע לכך מדברי הרמב"ם (נדרים ג,ח) שפירש הכתוב ככל היוצא מפיו יעשה בנדרים ולא בשבועות, ע"ש. הגם שבהאי קרא איתא גם שבועה. ומוכח שנקטו שהמצוות האמורות בהאי קרא, כל יחל וככל היוצא מפיו קאי אנדר בלבד.

יג. אך תימה גדולה לעקור קרא מפשוטו. וכבר פירשו התוס' ועוד ראשונים בשבועות שא"א לפרש כוונת רב דימי שאין כל יחל בשבועות, דהא כתיב קרא, אלא דאיכא נמי אזהרה נוספת מלבד כל יחל. ואף שפשט לשון רש"י שם אינו מורה כן, כבר כתב הריטב"א שכך יש להלום דבריו דכל יחל לאו לאזהרת שבועה אצטריך אלא עיקר קרא אתא לקונמות. [וע' אבי עזרי (שבועות ג,ו) שפירש בדברי הרמב"ם שנקט דברי הגמרא כפשוטוה, דהואיל וכשעבר הריהי שבועת שקר מעיקרא תו אין שייך בה כל יחל, ועיקר קרא לאורויי לאו גבי נדר וגילוי על שבועה שיש בה לאו ד'לא תשבעו'. וכעיי"ז בהערות הגרמ"ש שפירא על חדושי ר"י מגאש שבועות אות ל. והיא סברא מחודשת, לומר דשבועת שקר היא מעיקרא. ועוד, הלא גם לאחר שעבר על שבועתו כגון שנשבע לא לילך למקום פלוני והלך, אסור לו לעבור שוב, הרי שיש לה תוקף שבועה גם לאחר שיצאו דבריו שקריים, ומהי תיתי לא יהא בה כל יחל].

אך נראה ליישב פשט הכתוב בדעת הרמב"ם, דהשבועה האמורה בפרשה היא 'שבועה לאסור אסר על נפשו' כלומר שאוסר איסור [דהיינו חפצא דאיסורא] בלשון שבועה, וכדכתיב בהמשך הכתוב 'כל נדר וכל שבועת-איסור', והכתוב כולו מדבר באוסר איסור עליו ויכול לאמרו בלשון 'נדר' או בלשון 'שבועה' כגון שאומר דבר זה אסור עלי בשבועה. ורק בזה איכא כל יחל [שעניינו איסור הפרת חלות האיסור שהחל על עצמו, כמבואר בפנים]. וזה כדעת התוס' בשבועות כה. (ד"ה משא"כ) שהנשבע בלשון חפצא הוי איסור חפצא וחל על דבר מצוה.

ובזה תדוקדק לשון הרמב"ם בספר המצוות (ל"ת קנז) בלאו דכל יחל 'שהזהירנו מעבור מה שחייבנו על עצמנו בדבור אעפ"י שהוא בלא שבועה', ומה בא לומר בזה - אך נראה שרצונו לומר שיכול לעבור בכל יחל בין כשאוסר על עצמו דבר בשבועה בין כשאוסרו בנדר. וכן משמעות לשונו במצוה צד שכתב שעשה ד'מוצא שפתיך' קיים בין בשבועה בין בנדר וממשיך שהעובר עליו עבר בל"ת דכל יחל. ומשמע שאם נשבע לחייב עצמו באיסור (ויתכן אף בקרבן) עבר בכל

שלשים משום דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט. וכבר עמדו הראשונים הלא גם במסירה להדיוט יכול לחזור תוך שלשים - אך כבר פירש הרא"ש שם 'וחייב לקיים דבריו כאילו נדר דכתיב מוצא שפתין תשמור ולא מצי למיהדר ביה'. ומה כוונתו בבטוי 'כאילו נדר' והרי לא נדר ב'הרי עלי' אלא אמר 'הרי זו'? אלא כלפי מה דתנן אין בין נדרים לנדבות אלא שהנדרים חייב באחריותן והנדבות אין חייב באחריותן, לא תימא שבנדבה אין כלל התחייבות אגברא, אלא גם בנדבה חשיב כאילו נדר ב'הרי עלי' אלא שמגביל נדרו לחפצא מסויים, שלא כ'הרי עלי' שהטיל את הדבר כחובה על עצמו בלא חפצא מסויים.

וכן אמרו בתמורה (יג): 'עולת נדבה נמי כיון דקבלה עליה עבדה תמורה' ופרש"י 'דקיבלה עליה - שיקריבנה, ואע"ג דאמר הרי זו'. ויעויין בפירושו הרא"ש ריש קנים דהביא מקור לכך שהאומר 'הרי עלי' נקרא נדר - דכתיב 'ונדריה עליה'. הרי משמע שגם בנדרי איסור יש חלות חיוב אכתפיה דגברא.

וכן כתב באבן האזל (מכירה כב, טו) לפרש דברי הרמב"ם בענין מקדיש או נודר צדקה לעניים, שאף בדבר שאינו בא לעולם חייב לקיים נדרו - מפני שבנדר כלולה התחייבות עצמית לקיים נדרו. תדע, שהרי אדם האומר 'הרי זו עולה', וכי יכול להניחה ולילך, הלא מחוייב להיטפל בה ולהקריבה [וגם עובר בכל תאחר]. ומה טעם, הרי לא אמר אלא 'הרי זו' - אלא שבדבריו יש התחייבות להזדקק לנדרו להיות אחראי לקיומו. ופירש שם בדומה לזה לענין נדרי איסור, שמחייב עצמו לנהוג איסור בדבר, שעל כן חל הנדר על דבר שלא בא לעולם. וכן כתב בקהלות יעקב (נדריים כב וע"ש ה; ב"ק כח). ואמנם חידוש זה אינו מוסכם [הגרש"ש"ק לאורך מסכת נדרים לא סבירא ליה כלל להך חידושא]. אך כן נראה עכ"פ בשיטת הרמב"ם וכמו שהראה באבן האזל. וכן מצינו בספר זכר יצחק (נא, ג) לענין הקדש במחשבה, שנקט בדעת הרמב"ם שאמנם לא חלה חלות הקדש אחפצא בלא דיבור, אבל מחוייב לקיים נדרו. והיינו משום שלענין חלות ההתחייבות שבנדר, נתרבה מ'כל

[להרמב"ם, מהות האיסור בשבועה - שיקור הדיבור. בנדריים - הפרת ההתחייבות]

ואיך שנקוט בפירוש דברי הרמב"ם, מבואר שאין מלקות דבל יחל בשבועות אלא בנדריים. וביאור הדבר נראה שענין איסור שבועת שקר [לענין מלקות עכ"פ] הוא שיקור הדיבור, שלא יעשה את דיבורו משוקר, שהרי הכליל הרמב"ם באיסור זה שבועה לשעבר ושבועה דלהבא, ובלשעבר הלא ודאי אין שם חלות שבועה המחייבת אלא שיקור גרידא, אם כן מסתבר דה"ה בנשבע אלהבא. וכמו שכתב רש"י בשבועות (כ:): שהאיסור הוא לא תשבעו בשמי כדי לשקר בשבועתכם לאחר זמן. כלומר בזה שעושה את דבריו שקריים מזלזל הוא בכבוד שמים שהרי נשבע בשם ה'. ואולם בנדר הגדיר הרמב"ם (בל"ת קנז. וכיו"ב בעשה צד ד'מוצא שפתין') 'שהזהירנו מעבור מה שחייבנו על עצמנו בדבור' - הוי אומר: הפרת ההתחייבות היא האיסור, לא שיקור הדיבור כשלעצמו.

[התחייבות עצמית הנלווית לכל נדר, בנדרי איסור ובנדרי הקדש]

ובאור הענין, היכן יש התחייבות בנדר והלא הוא איסור חפצא הוא, נראה על פי מה שחידשו אחרונים ז"ל שבכל נדר מלבד איסור חפצא כלולה בנדר התחייבות שמחייב האדם את עצמו להתנהג כפי נדרו. וקדם ביסוד זה בספר מחנה אפרים (נדריים יב) עפ"י הסוגיא בנדריים (פט) שהנודר איסור שיחול לאחר זמן, אינו יכול לחזור בו אעפ"י שעדיין לא חל האיסור [ע"ש שגם לישאל אינו יכול עתה כיון שעדיין לא חל האיסור]. ומאי שנא מקנינים וקדושים וכד' שאם עשאו 'לאחר שלשים' יכול לחזור בו תוך הזמן - ופירש שכיון שקיבל עליו נדר הרי נתחייב לקיים דיבורו, וחייב זה חל מיד הגם שהאיסור שעל החפץ עדיין לא חל. וכן הביא מהסוגיא בנדריים (כט) לענין נדרי הקדש, שהאומר שור זה הקדש לאחר שלשים יום - אינו יכול לחזור תוך

יחל. ורק כשנשבע על מציאות עתידית [לא שבועה שעניינה חיזוק לאסירת איסור] ועשה מעשה לשקר דבריו עבר בלא תשבעו ולא בכל יחל.

ומובנת בזה קושית הגמרא ריש נדרים 'וליתני כינוי שבועות בתר נדרים'. ולכאור' אינו מובן, מדוע שיפריד התנא בין נדרים לחרמים שעניינם אחד ורק חלוקים בלשונותיהם (להר"ן דמתניתין מיירי בחרמי איסור) - אך באמת גם שבועת איסור חלוקה מנדר בלשון בלבד, אבל במהותם שניהם דבר אחד, רק הדרך שאוסר על עצמו הוא ב'שבועה' [ומתוך הגמרא דסתם שבועה היינו שבועת גברא, שלא יעשה כך וכך. או דעכ"פ יש ג"כ שבועת גברא, משא"כ בנדריים וחרמים שאין בהם אלא חפצא].

וזכינו בזה למשמעות מדוקדקת בהא דקאמרינן חומר בשבועות מבנדריים שחלות על דבר שיש בו ממש ושאינו בו ממש - דבשבועות ישנם שני סוגים, שבועה ד'לאסור איסור' ושבועת ביטוי כגון 'שלא אוכל', משא"כ נדרים אין שם אלא הסוג הראשון.

עובר עליו המודר ולא המדיר, כי עניינו בהפרת האיסור-חפצא, אבל איסור כל יחל עניינו הפרת האיסור ד'הרי עלי' הטמון בנדר, וזה אין שייך אלא במדיר כאמור.

נמצא עתה שלהרמב"ם אין הגדר דבל-יחל חילול הדיבור, דדוקא בשבועה הגדר הוא שלא לשקר את דיבורו אבל בנדר האיסור הוא חילול והפרת התחייבותו, וכפשט לשון 'חילול' בכל מקום שהוא חילול חלות קדושה ולא חילול דיבור גרידא. וכן פירש רבי אברהם מן ההר (בנדרים טו) את דברי הרמב"ם.

[להר"ן]. גדר איסור בל יחל הוא חילול חלות האיסור/הקדושה]

והר"ן שחולק, נראה שסובר שגדר איסור כל יחל הוא שלא לחלל את החלות שדיבורו יצר. ומאידך אין צריך להרחיק לכת כמוסבר במהלך הראשון שגדר האיסור הוא כאילו כתוב 'בל יאכל' 'בל ישתה', אלא כמשמעות הפשוטה שלא לחלל את הקדושה שהדיבור פעל. ואמנם כבר ביאר כן הר"ן בעצמו בסוף המסכת (צ.) 'דכתיב לא יחל דברו - לא יעקור חלות דברו'. הלכך סבירא ליה שהאיסור קאי על המודר שכלפיו חל האיסור.

נמצא אם כן, לא כפי הבאור הראשון שלהרמב"ם גדר האיסור הוא חילול הדיבור ולהר"ן הוא כ'בל יאכל', אלא נחלקו בשני גדרים-ביניים: להרמב"ם הוא חילול והפרת התחייבות הגברא ולהר"ן הוא חילול חלות האיסור.

[בגדרי 'תנאי' ו'איסור' בנדרים קנס, לאור האמור]

[ישוב דברי הרמב"ם במדיר את אשתו בהנאה עד הפסח אם תלך לבית אביה עד החג]

(ה) בזה נבוא לבאר שני ענינים מוקשים בדברי הרמב"ם [ויש להאריך טובא בפרטי הדברים ובאורי הסוגיות, וכאן נזכיר רק תורף הדברים בקצרה]; -

נדיב לב עולות' שאף בלב חל חיוב, הגם שלא חל ההקדש אחפצא אלא בדיבור פה. ע"ש.

ואם כן נראה בדעת הרמב"ם שאיסור 'בל יחל' האמור בנדרים, מתייחס לאותה התחייבות ד'הרי עלי' הכלולה בנדר. זה הפירוש הפשוט בדברי הרמב"ם שהוזהרנו מלעבור על מה שנתחייבנו על עצמנו. הוי אומר: שלא כשבועה שיסוד האיסור הוא שלא לעשות הדיבור שקרי מפני כבוד שמים, בנדר האיסור הוא שלא להפר את ההתחייבות שנתחייבנו בנדר. ומובן אם כן מיקומם של האיסורים בספר המצוות; לאו דשבועת שקר, הסמיכה הרמב"ם עם שאר האיסורים הנוגעים לכבוד שמים כגון חילול השם, מקלל, והישבעות בשם ה' לשוא. ואילו לאו דבל יחל הסמיך הרמב"ם לאיסורי הפרת התחייבויות, כגון איחור הנדרים. וביסוד זה יתפרשו דברי הרמב"ם בכמה וכמה מקומות¹⁷, ואין לפרטם כאן כי רבים הם.¹⁸

[ישוב הקושיא דלעיל בדברי הרמב"ם לאור המהלך האמור]

מעתה יש ליישב דברי הרמב"ם הראשונים, שאמנם בכל יחל עובר המדיר ולא המודר, אבל ב'לא תשבעו בשמי לשקר' עובר גם המודר, שהרי כאמור הקשה הטור בעיקר הדבר, כיצד יכול לאסור בשבועה את חברו? אך קושיא חדא מתרצא בחברתה, דהיא הנותנת, הואיל ובשבועה אין החלת איסור הרי שגדר האיסור הוא שלא לעשות את הדיבור למשוקר מפני שנשבע בשם ה', ואם כן, כך לי אם הנשבע בעצמו עושהו דיבור משוקר או אחר עושהו. הלכך כשנשבע שחברו לא ייכנס לביתו, הואיל והדבר ברשותו ובכחו [שלא כמו מי שנשבע על חברו שילך למקום פלוני, דפטומי מילי בעלמא ואין כאן חלות שבועה כלל לחייב], ממילא נאסר חברו לשקר דיבורו של זה¹⁹. לא כן בנדר שאין שם איסור שיקור הדיבור אלא הפרת התחייבות, הרי מובן שרק זה שנתחייב נאסר, אבל כשהדיר את חברו, הגם שיכול להטיל איסור חפצא כלפיו אבל אין יכול להטיל על חברו חיובי-גברא, הלכך אין המודר שייך לאיסור זה של הפרת התחייבות.

ואם כן זהו יסוד טעמו של הרמב"ם שרק המדיר עובר בכל יחל, כי אמנם איסור מעילה שיש בקונמות

יד. נראה שאחד מהם הוא מה שכתב הרמב"ם (במצוה צד) שהמאחר נדרו עובר בכל יחל, ופירשו האחרונים שהואיל וחייבה תורה שלא לאחר, הרי גם זה כלול בנדרו. ולהנ"ל מוסבר הדבר, כי נוקט הרמב"ם שבכל נדר כלולה התחייבות לנהוג כפי הדינים המתחייבים ממנו.

טו. וע' בספר בית ישי ט סג פז קג שנקט יסוד זה ככלל גדול בכל חלות תואר שאדם פועל בתפץ, כגון בקנינים הקדשות נזירות, שכלול בעשייתו התחייבות להתנהג כפי המשתמע מאותו תואר שמיחל.

טז. ומסתבר לפי זה שהאיסור הוא על כל אדם ולא דוקא על זה שנשבעו עליו או זה שנשבע, שכל מי שיהנהו מנכסיו של זה הרי שיקר את השבועה. משא"כ לפי מהלך הגר"ח נראה שהוא איסור מסויים שחל על מי שאסרוהו בשבועה.

רצונו בהאי נדר. זהו פשר ה'גילוי דעת' שכתב הר"א מן ההר - ההתחייבות ד'הרי עלי' הכלולה בנדר. י"י
 [וכך מפרש הרמב"ם את לשונות המשניות בנדרים 'הרי זה בלא יחל דברו' - מדרבנן. וכמו שפירש רבינא (טו.) האי לשנא דמתניתין (יד:) גבי נדרים שאין בהם ממש. וכן לענין הלכה זו דתנן (נז.) 'לאחר הפסח בבל יחל' - מפרש הרמב"ם בל יחל דרבנן י"י].

[הנשבע לחייב עצמו בדבר מסויים אם ישב בסוכה בחג]

ובזה מובנים דברי התומים (סוסי"ו כו) בבאור תשובת הרי"ף (הובאה ביתה יוסף שם) ופירוש הרמב"ם למשנה, שהנשבע שאם ישב בסוכה בחג יתחייב בדבר מסויים - הרי זה בכלל נשבע לבטל את המצוה ואין שבועתו חלה. והרי לא אסר הישיבה בסוכה אלא עשאה כתנאי לדבר אחר והיכן יש כאן ביטול מצוה - אלא שהואיל והחייב שנתחייב אין עניינו אלא בתורת קנס וזרז, ואילו עיקר רצונו הנראה מדבריו הוא שלא ישב בסוכה, הרי התנאי נידון כאיסור עצמו, כאילו נשבע שלא ישב הלכך אין בדבריו כלום.

[באור דברי הרמב"ם בדיון 'נדר בתוך נדר' לאור האמור]

וכן יתבארו בזה דברי הרמב"ם לענין חלות נדר על נדר, דתנן (בנדרים יז.) יש נדר בתוך נדר ואין שבועה בתוך שבועה. וכתב הרמב"ם (ג,ב): כיצד יחול נדר על נדר, האומר הרי עלי קרבן אם אכלתי ככר זו, הרי עלי קרבן אם אוכלנה, ואכלה - חייב על כל אחת ואחת. וכן כל כיוצא בזה. וכבר האריך התור"ד לתמוה על דברי הרמב"ם הללו, הלא אף אם תמצי לומר שבכל פעם נודר בקרבן אחר, קשה אם כן גם בשבועה בכי האי גוונא יש לה לחול, כגון שנשבע כמה פעמים אתן דינר לפלוני. ועוד, מדוע ייקרא זה 'נדר בתוך נדר' הלא כל נדר ונדר עומד בפני עצמו. ועוד, מה לו לומר

כתב הרמב"ם (נדרים י,יב): 'מי שהדיר את אשתו במרחשון ואמר לה שאין את נהנית לי מכאן ועד הפסח אם תלכי לבית אביך מהיום ועד סכות - הרי זו אסורה ליהנות לו מיד וכו'. עבר הפסח, אעפ"י שהלך התנאי - הרי זה אסור לנהוג חולין בנדרו ולהניחה שתלך ותהנה אלא נוהג בה איסור עד החג כמו שנדר'. וכבר נתקשו בדברי הרמב"ם הללו, מה מקום לאיסור הליכתה והרי לא אסרה בהנאה אלא עד הפסח וכבר עבר פסח (וכן השיג הראב"ד. וע' כס"מ). ובחדושי רבי אברהם מן ההר (נדרים נז) הצדיק דברי הרמב"ם, ופירש מפני שגילה בדעתו דלא ניחא ליה בהליכתה עד החג, לכך אסורה, ומדרבנן הוא. ואין מובן מה עניינו של איסור זה מפני גילוי דעתו.

והנה הגר"נ פרצוביץ ייסד (ע' בהרחבה בספר הזכרון ברית אברהם) שתנאי בנדר הוא חלק מאיסור הנדר ואינו דבר חיצוני, וכגון האוסר ככר בהנאה אם ילך, האיסור שחל על הככר מוגדר כאיסור אכילה בצירוף הליכה. והאריך שם בהוכחות. והדברים נראים מחודשים מאד, דהא בפשוטו מחלקינן בכ"מ בין 'איסורא' ל'תנאה', וכנראה מכל הראשונים. אך על פי הנ"ל נראה לבאר הענין, שאמנם כלפי חפצא דאיסורא, התנאי הוא מלתא אחרינא, אבל לגבי דין 'הרי עלי' הנכלל בנדר, גם התנאי הוא מכלל אותה התחייבות, שהרי עיקר עניינו של הנודר כפי שבא לידי ביטוי הוא רצונו שלא יתקיים התנאי, ואילו האיסור שהטיל עניינו קנס ואמצעי לעיקר מטרתו. כגון כאן, רצונו שלא תלך לבית אביה עד סוכות, וכדי להשיג הדבר ולחזקו הוא מדירה בהנאה עד הפסח. על כן גם כאשר כבר הלך איסור החפצא שבנדר [שהרי כבר עבר הפסח ולא נהנתה], ומדין תורה אין תוקף להתחייבות ד'הרי עלי' כאשר אין חפצא דאיסורא, מ"מ מדרבנן אסור לו להניחה לילך עד החג משום שגם ההליכה נידונית כחלק מהנדר מצד גילוי דעתו והתחייבותו, שהרי זה היה עיקר

יז. ומדוייקת היטב לשון הרמב"ם שם שהגדיר האיסור עליו ולא עליה, 'להניחה שתלך ותהנה אלא נוהג בה איסור עד החג כמו שנהג'. ומשמע שעליה אין כל איסור. שהרי בעצם אין כאן חפצא דאיסורא אלא התחייבות מצדו. ושונה זה ממש"כ בהלכה הבאה, שאם אסרה בהנאה עד החג אם תלך עד הפסח, שאם הלכה עד הפסח 'אסורה בהנייתו עד החג', כי שם יש איסור חפצא כלפיה הגם שאין עליה בל יחל.

יח. ונראה שנקטו לשון זו לומר שמדרבנן יש כאן דין נדר ממש. ולא דמי ל'הרי את עלי כאמא' שאמרו 'פותחין לו פתח ממקום אחר' ולא אמרו 'הרי זה בבל יחל' - כי שם לא תקנו שיהא כנדר גמור אלא הצריכו התרה כדי שלא יזולו בנדרים. ונפ"מ שאין אומרים בזה כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, ואם נדר על דעת רבים יש לו התר, משא"כ בנדר גמור מדרבנן (עפ"י אגרות משה יו"ד ח"א קכזד). וכן נראה נפ"מ במה שכתב הר"ן (טו:) שנדר על דבר שאין בו ממש חל מדרבנן אפילו במקום עקירת מצוה דאורייתא, שעקרו חכמים דין תורה בשוא"ת. ונראה שזה רק ב'בל יחל' דרבנן אבל נדר שהצריכו בו התר בעם הארץ, לא שמענו שבכחו לעקור דבר מהתורה. וע' ברדב"ז (ח"א תרח) שפותחים בנולד בנדר כזה שלא חל מן הדין. ועב"י (רה) מתשב"ץ שכתב להקל בנדר כזה כשנדר מחמת אונס. ונראה לכאן שבאותם שאמרו 'בל יחל' מדרבנן אין להקל בפתיחה בנולד ובנדר מחמת אונס.

פעמים שלא יאכל, ובזה אכן אין חלה שבועה על שבועה שכבר מושבע ועומד. ורק בנדר מצינו אופן שיש כאן נדר בתוך נדר ויש מקום לשני לחול על הראשון, כשנודר כמה פעמים להבאת קרבן בדרך קנס על מעשה מסויים אחד, שמצד אחד יש כאן נדרים חלוקים שהרי נודר עצמו בכל פעם בקרבן נוסף, מאידך התנאי הוא אותו תנאי - שלא יאכל הככר, והרי התנאי בנדר-קנס הוא גופא מהתחייבות הנדר, הלכך שפיר קרינן ביה נדר חל על נדר יט.

שאוסר עצמו בדבר, יפרש שנדר כמה פעמים להביא קרבן. אך לפי הנ"ל הכל מיושב, שאמנם חפצא דנדרא הוא הקרבן שנודר, אבל כיון שהבאת הקרבן נעשתה כאן כקנס ואילו עיקר רצונו הוא שלא יאכל ככר זה, הרי איסור הככר מכלל התחייבות הנדר הוא, ועל כן יש כאן נדר בתוך נדר [משא"כ אם רק נודר קרבן שלש פעמים, הרי כאן שלשה נדרים נפרדים, כקושית הרי"ד]. מה שאין כן בשבועה שאין בה אלא התחייבות, הרי האופן המקביל הוא שנשבע כמה

יט. ואמנם גם בשבועה שייך כי האי גוונא שתחול שבועה על שבועה, אם התנה שאם יעשה כך וכך מחייב עצמו בשבועה לעשות דבר פלוני, אלא דבשבועה סתמא דמלתא מתחייב בשבועה באותו דבר שרוצהו, משא"כ בנדר הוא נודר קרבן אם יעשה כך וכך.

עיקרי דברים

שנדר כמה פעמים בקרבן אם יעשה דבר מסויים, אותו 'תנאי' יש בו חלות נדר על נדר (כמו שפירש הרמב"ם).

ובאור הדבר - לפי האמור שבכל נדר מלבד האיסור החל על החפצא ישנה התחייבות סמויה הנלוית אליו, הלכך בנדרי-קנס שעיקר מטרתו הוא ה'תנאי' הרי זה נידון כמחייב עצמו על קיום התנאי.

ונראה מדברי הרמב"ם שמדרבנן יש אפשרות לחלות ההתחייבות של קיום התנאי, אפילו במקום שכבר נסתלק איסור החפצא, כגון שאסר אדם בהנאה את אשתו עד הפסח אם תלך עד החג, אעפ"י שעבר הפסח ולא נהנתה, אסור לו מדרבנן להניחה לילך עד החג, כי זו עיקר מטרת נדרו וחייב עצמו על כך. (ה)

ג) לדעת הרמב"ם, חיוב העובר על שבועתו הוא משום 'לא תשבעו בשמי לשקר' ולא משום כל יחל. ונראים הדברים שלשיטתו אפילו 'לאו' דכל יחל אין בשבועת אלא בנדריים (וכמוש"כ המאירי).

טעם הדבר, שהואיל ואין השבועה יוצרת חלות-חפצא אין בה לאו דכל יחל כבנדריים, רק יסוד האיסור הוא שלא לעשות את דיבורו שקרי, מפני שנשבע בשם השם.

הואיל וכן, אין חילוק אם הנשבע בעצמו הוא העושה את דבריו משוקרים או זה שהשבועה היתה כלפיו. ולכן ראובן שנשבע שלא יכנס שמעון לרשותו, אם נכנס שמעון – לוקה משום לאו זה [הגם שבנדריים בכי האי גוונא פטור כנ"ל]. (ד)

א) אזהרת 'לא יחל דברו', גדרה לדעת הרמב"ם היא שלא להפר התחייבות שחייב האדם את עצמו בנדרו.

עניינה של התחייבות זו היא, שבכל נדר, הן נדרי איסור הן נדרי הקדש [אף ב'הרי זו'], כלולה התחייבות עצמית של האדם להתנהג כמתחייב מחלות הנדר (כפי שכתבו כמה מהאחרונים להוכיח מסוגיות הגמרא ומדברי הרמב"ם). וכאמור, החיוב לעמוד בהתחייבות זו מקורו בכל יחל ובעשה ד'ככל היצא מפיו יעשה'. וזאת מלבד איסור חפצא שחל על הדבר.

זהו טעמו של הרמב"ם שאין המודר עובר בכל יחל אלא המדיר, כי התחייבות זו אינה שייכת אלא באדם על עצמו. [משא"כ איסור החפצא, ודאי חל כלפי המודר שנאסר. ולכך אם עבר ונהנה – הוא המועל בקונם, לא המדיר].

לדעת הר"ן, גדר איסור כל יחל הוא שלא לחלל את חלות האיסור-הקדושה שדיבורו יצר. המוזהר בזה הוא זה שהאיסור חל כלפיו, המודר ולא המדיר. (ד)

ב) נדרי-קנס, שאוסר אדם דבר א' כדי לעשות או להימנע מדבר ב' – יש להוכיח מכמה מקומות שאותו דבר ב' שרוצה בקיומו או במניעתו, נחשב כחלק מאיסור הנדר הגם שאינו חפצא דאיסורא אלא 'תנאי'.

נפ"מ לענין הדין שאין השבועה חלה לבטל המצוה, שאף התנאי בכלל זה (כדברי התומים). וכן יש נפקותא בגדר זה לענין פירוש 'נדר בתוך נדר', כגון